

Sygn. akt I UK 398/15

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 25 października 2016 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Bogusław Cudowski (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Bohdan Bieniek

SSN Zbigniew Myszka

w sprawie z odwołania S. K.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w R.
o prawo do emerytury,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń
Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 25 października 2016 r.,
skargi kasacyjnej ubezpieczonej od wyroku Sądu Apelacyjnego
z dnia 28 maja 2015 r., sygn. akt III AUa (...),

**uchyla zaskarżony wyrok i przekazuje sprawę do ponownego
rozpoznania i orzeczenia o kosztach postępowania kasacyjnego
Sądowi Apelacyjnemu.**

UZASADNIENIE

Decyzją z 7 listopada 2013 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w R. odmówił S. K. prawa do emerytury nauczycielskiej, wskazując, że nie udowodniła ona wymaganego 20-letniego okresu pracy nauczycielskiej.

Sąd Okręgowy w G. Ośrodek Zamiejscowy w R. wyrokiem z 14 marca 2014 r. oddalił odwołanie ubezpieczonej od ww. decyzji. Ustalił, że ubezpieczona urodziła się 10 sierpnia 1954 r., a 9 października 2013 r. złożyła kolejny wniosek o prawo do emerytury nauczycielskiej (wcześniej prawomocnym wyrokiem z 25 stycznia 2012 r. Sąd Okręgowy w sprawie o sygn. akt IX U (...) oddalił odwołanie ubezpieczonej od decyzji organu rentowego z 16 września 2011 r. odmawiającej ubezpieczonej prawa do emerytury nauczycielskiej na podstawie art. 88 ustawy z dnia 23 stycznia 1982 r. Karta Nauczyciela, z uwagi na pozostawanie przez ubezpieczoną w stosunku zatrudnienia). Organ rentowy uznał za udowodnione na dzień 31 grudnia 2008 r. 30 lat, 9 miesięcy i 25 dni okresów składkowych oraz 5 lat, 5 miesięcy i 14 dni okresów nieskładkowych, tj. łącznie 35 lat, 3 miesięcy i 9 dni, w tym 17 lat, 10 miesięcy i 26 dni pracy nauczycielskiej. Organ rentowy nie zaliczył do pracy nauczycielskiej okresu pracy ubezpieczonej od 1 października 1977 r. do 30 września 1982 r. w P. w K., ponieważ ubezpieczona rozwiązała stosunek pracy przed 6 kwietnia 2000 r., a więc przed wejściem w życie ustawy z dnia 18 lutego 2000 r. o zmianie ustawy - Karta Nauczyciela, w której dokonano zmiany zakresu podmiotowego tej ustawy. Ubezpieczona od 1 października 1977 r. do 30 września 1982 r. zatrudniona była na stanowisku kierownika pracowni imprez masowych (wg świadectwa pracy z dnia 30 września 1982 r.) - nauczyciela (według świadectwa pracy z dnia 11 lipca 2011 r.) w P. w K., będącym publiczną placówką oświatowo-wychowawczą. P. działał na podstawie statutu, zgodnie, z którym realizował zadania określone w ustawie o systemie oświaty oraz zadania gminy K. w zakresie lokalnej polityki oświatowej, nauki, kultury i sztuki, sportu i turystyki, a także innych potrzeb edukacyjnych dzieci i młodzieży (...) (§ 2 ust. 1 Statutu). Ubezpieczona w dniu 31 sierpnia 2013 r. rozwiązała stosunek pracy z Gimnazjum Sportowym nr 2 w R., gdzie pracowała od 1 września 2000 r. jako pedagog szkolny, nauczyciel. Powyższe okoliczności Sąd uznał w istocie za bezsporne. Mając je na uwadze wskazał na art. 88 ustawy z 23 stycznia 1982 r. Karta Nauczyciela (jednolity tekst: Dz. U z 2014 r., poz. 191) i stwierdził, że zgodnie z obowiązującym do dnia 5 kwietnia 2000 r. brzmieniem art. 1 pkt 6 ustawy Karta Nauczyciela, jej postanowieniom podlegali także nauczyciele zatrudnieni w placówkach kształcenia artystycznego dzieci i młodzieży, placówkach opiekuńczo-wychowawczych,

prowadzonych przez spółdzielnie, instytucje i organizacje społeczne, które działalność oświatowo-wychowawczą i kształcenie artystyczne prowadzą na podstawie statutu. P. w K. niewątpliwie prowadził statutową działalność oświatowo-wychowawczą, taki zakres działalności wskazany został w jego Statucie. Jednak wskazany powyżej stan prawny został zmieniony z dniem 6 kwietnia 2000 r., tj. z dniem wejścia w życie ustawy z dnia 18 lutego 2000 r. o zmianie ustawy - Karta Nauczyciela oraz o zmianie niektórych innych ustaw (Dz. U. 2000 r. Nr 19, poz. 239). Zgodnie z art. 6 ust. 1 tej ustawy: „Nauczyciele, wychowawcy i inni pracownicy pedagogiczni zatrudnieni w dniu wejścia w życie ustawy w: przedszkolach publicznych i szkołach publicznych prowadzonych przez osoby fizyczne oraz osoby prawne nie będące jednostkami samorządu terytorialnego, placówkach kształcenia artystycznego dzieci i młodzieży, placówkach opiekuńczo-wychowawczych i resocjalizacyjnych, prowadzonych przez spółdzielnie, instytucje i organizacje społeczne, które działalność oświatowo-wychowawczą i kształcenie artystyczne prowadzą na podstawie statutu, organizacjach społecznych na stanowiskach wymagających kwalifikacji pedagogicznych zachowują do dnia rozwiązania lub wygaśnięcia stosunku pracy dotychczasowe uprawnienia określone ustawą, o ile ustawa, o której mowa w art. 1 takie uprawnienia przewiduje”. Nowelizacja ta, zdaniem Sądu, zmodyfikowała zakres podmiotowy ustawy, wyłączając spod jej działania nauczycieli zatrudnionych w wymienionych placówkach. Nauczyciele ci na mocy przejściowego przepisu art. 6 ust. 1 ustawy nowelizacyjnej z 18 lutego 2000 r. zachowali jednak swoje dotychczasowe uprawnienia aż do czasu rozwiązania lub wygaśnięcia ich stosunku pracy - jeśli zatrudnieni byli w tych placówkach w dniu wejścia w życie ustawy nowelizującej, tj. 6 kwietnia 2000 r.. Sąd stwierdził, że skoro bezspornie stosunek pracy ubezpieczonej w P. w K. ustał w 1982 r., zatem okresu tej pracy nie można uznać za pracę nauczyciela w świetle cytowanego art. 6, gdyż niewątpliwie w dniu wejścia w życie ustawy nowelizującej, tj. w dniu 6 kwietnia 2000 r. ubezpieczona już nie pracowała w P. w K. W konsekwencji Sąd uznał, że odwołująca się nie wykazała co najmniej 20 lat pracy nauczycielskiej, wymaganej przepisem art. 88 ust. 1 Karty Nauczyciela. Z tego powodu oddalił odwołanie.

Wyrok Sądu Okręgowego odwołująca się zaskarżyła osobiście, zarzucając naruszenie art. 88 ust. 2a Karty Nauczyciela przez jego błędną interpretację polegającą na odmowie uwzględnienia okresu pracy w P. w okresie od 1 października 1977 r. do 30 września 1982 r. jako okresu pracy nauczycielskiej, mimo że w tym okresie zatrudnienie w tej placówce było zaliczane do pracy nauczycielskiej. Powołała się na wyrok Sądu Apelacyjnego z 22 października 2013 r. (sygn. akt III AUa 45/13), gdzie stwierdza się, że okres zatrudnienia w P. w latach podobnych do jej zatrudnienia, to jest 1973-1974, zalicza się do pracy nauczycielskiej. W postępowaniu apelacyjnym pełnomocnik odwołującej się dodał, że w jego ocenie nieprawidłowa jest wykładnia art. 6 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 18 lutego 2000 r. o zmianie ustawy - Karta Nauczyciela oraz o zmianie niektórych innych ustaw, której skutkiem byłoby wygaśnięcie prawa do zaliczenia skarżącej pracy świadczonej w spornym okresie do wymaganego przez art. 88 Karty Nauczyciela okresu pracy nauczycielskiej w sytuacji, gdy stosunek pracy w tej placówce ustał przed wejściem powołanego przepisu. Nowelizacja ta w pierwszym rzędzie zmierzała do wyłączenia nauczycieli zatrudnionych w owych placówkach od dnia wejścia w życie ustawy zmieniającej, tj. od 6 kwietnia 2000 r. spod regulacji Karty Nauczyciela. Nie zgodził się natomiast z poglądem, jakoby tylko nauczyciele zatrudnieni w dniu wejścia w życie ustawy z 18 lutego 2000 r. w placówkach kształcenia artystycznego dzieci i młodzieży zachowywali do dnia rozwiązania lub wygaśnięcia stosunku pracy dotychczasowe uprawnienia.

Sąd Apelacyjny wyrokiem z 28 maja 2015 r. oddalił apelację. Oceniał, że stan faktyczny w niniejszej sprawie pozostawał bezsporny i został prawidłowo przedstawiony przez Sąd Okręgowy. Rozstrzygnięcie Sądu Okręgowego uznał za trafne, podobnie jak rozważania przedstawione na jego uzasadnienie, które w całości przyjął za własne. W ocenie Sądu Apelacyjnego z uwagi na art. 6 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 18 lutego 2000 r. o zmianie ustawy - Karta Nauczyciela oraz o zmianie niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2000 r. Nr 19, poz. 239), odwołująca się nie może skutecznie domagać się uwzględnienia spornego zatrudnienia do okresu pracy nauczycielskiej wymaganej przez art. 88 ustawy Karta Nauczyciela. Omawiana nowelizacja (po raz kolejny) ograniczyła zakres pojęcia osób podlegających ustawie Karta Nauczyciela, przez eliminację (między innymi)

nauczycieli, wychowawców i innych pracowników pedagogicznych zatrudnionych w placówkach kształcenia artystycznego dzieci i młodzieży. Omawiana ustawa nowelizacyjna zawiera ponadto przepis o charakterze przejściowym, zapewniający pewnej ograniczonej grupie (w tym - nauczycielom zatrudnionym w placówkach kształcenia artystycznego dzieci i młodzieży), możliwość zachowania uprawnienia z art. 88 ustawy Karta Nauczyciela. Czyni to jednak pod jednoznacznie określonym warunkiem - pozostawania w zatrudnieniu w takiej placówce w dniu wejścia w życie ustawy. Zatem oczywistym, zdaniem Sądu, pozostaje, że nie mogą skorzystać z dobrodziejstwa tego przepisu ci nauczyciele zatrudnieni w placówkach kształcenia artystycznego dzieci i młodzieży, których zatrudnienie ustało przed wejściem w życie (z dniem 6 kwietnia 2000 r.) owej nowelizacji. Sąd dodał, że w toku rozpoczętej z dniem 1 stycznia 1999 r. reformy ubezpieczeń społecznych wiele grup zawodowych i wiekowych utraciło uprawnienia do ułatwionego, wcześniejszego dostępu do świadczeń z tych ubezpieczeń, czy też do korzystniejszego obliczenia ich wysokości. W konsekwencji, zdaniem Sądu, należy przyjąć, że organ rentowy i Sąd pierwszej instancji dokonały właściwej, zgodnej z zamiarem ustawodawcy wykładni art. 6 ustawy z 18 lutego 2000 r. Sąd ocenił, że wyrok Sądu Apelacyjnego z 22 października 2013 r. (sygn. akt III AUa 45/13) nie wspomaga twierdzeń skarżącej. W sprawie tej, toczącej się o prawo do nauczycielskiego świadczenia kompensacyjnego na podstawie przepisów ustawy z 22 maja 2009 r. o nauczycielskich świadczeniach kompensacyjnych (Dz.U. z 2009 r. Nr 97, poz. 800), organ rentowy nie uznał zatrudnienia ubezpieczonego w P. w K. od 2 listopada 1973 r. do 31 maja 1974 r. Na uzasadnienie podał, że okres tego zatrudnienia podlega zaliczeniu do pracy nauczycielskiej na podstawie ustawy Karta Nauczyciela, nie podlega natomiast uwzględnieniu do uprawnień nauczycielskich świadczeń kompensacyjnych, ponieważ nie został wymieniony w art. 2 pkt 5 i 7 ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty. W sprawie tej Sądy obu instancji nie rozstrzygały kwestii uwzględnienia okresu zatrudnienia w P. do uprawnień wynikających z art. 88 ustawy Karta Nauczyciela. Zatem wyrażony w tej sprawie kontrowersyjny pogląd organu rentowego, iż podlega on zaliczeniu do pracy nauczycielskiej, zdaniem Sądu nie może mieć jakiegokolwiek znaczenia dla rozstrzygnięcia tej sprawy.

Wyrok Sądu Apelacyjnego w K. odwołująca się zaskarżyła w całości.

Zarzucono naruszenie prawa materialnego, to jest:

(-) art. 1 pkt 1 ustawy o zmianie ustawy - Karta Nauczyciela oraz o zmianie niektórych innych ustaw z dnia 18 lutego 2000 r. (Dz.U. z 2000 r. Nr 19, poz. 239) poprzez jego błędną wykładnię polegającą na przyjęciu, że pojęcie „placówka działająca na podstawie ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty” określone w tym przepisie (ujęte w art. 1 ust. 1 pkt 1 ustawy nowelizowanej tj. Karty Nauczyciela) nie obejmuje swym zakresem placówki kształcenia artystycznego dzieci młodzieży to jest P. w K. i w związku z tym od daty wejścia w życie tej nowelizacji nauczyciele zatrudnieni w tej placówce nie podlegają przepisom ustawy z dnia 26 stycznia 1982 r. Karta Nauczyciela, podczas gdy prawidłowa wykładania owej normy prawnej winna prowadzić do wniosku, że wskazana nowelizacja nie wyłączyła nauczycieli zatrudnionych w P. w K. spod reżimu powołanej Karty Nauczyciela;

(-) art. 6 ust. 1 ustawy o zmianie ustawy - Karta Nauczyciela oraz o zmianie niektórych innych ustaw z dnia 18 lutego 2000 r. (Dz.U. z 2000 r. Nr 19, poz. 239) poprzez jego błędną wykładnię polegającą na przyjęciu, że skutkiem wejścia w życie wyżej wymienionego przepisu jest wygaśnięcie prawa do zaliczenia skarżącej pracy nauczycielskiej świadczonej w P. w K. w okresie od dnia 1 października 1977 r. do dnia 31 października 1982 r. do wymaganego przez przepis art. 88 ust. 1 Karty Nauczyciela 20-letniego okresu pracy nauczycielskiej, w sytuacji, gdy stosunek pracy w tej placówce ustał przed wejściem w życie przedmiotowego przepisu.

Skarżąca wniosła o uchylenie wyroków Sądów pierwszej i drugiej instancji oraz orzeczenie co do istoty sprawy poprzez przyznanie skarżącej prawa do emerytury nauczycielskiej na podstawie art. 88 Karty Nauczyciela od 9 października 2013 r. oraz o zasądzenie od organu rentowego na jej rzecz kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm prawem przepisanych; względnie o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Apelacyjnemu, przy uwzględnieniu kosztów dotychczasowego postępowania.

Organ rentowy wniosł o oddalenie skargi kasacyjnej oraz zasądzenie kosztów postępowania według norm przepisanych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna ubezpieczonej okazała się mieć uzasadnione podstawy.

W pierwszej kolejności należy stwierdzić, że jednym z podstawowych problemów mających zasadniczy wpływ na rozstrzygnięcie sporu jest ustalenie zakresu podmiotowego art. 1 ust. 1 pkt 1 ustawy Karta Nauczyciela. Przepis ten stanowi, że ustawie podlegają nauczyciele, wychowawcy i inni pracownicy pedagogiczni zatrudnieni w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach oraz zakładach kształcenia i placówkach doskonalenia nauczycieli działających na podstawie ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (Dz.U. z 2004 r. Nr 257, poz. 2572 ze zm.). Przepisy ustawy o systemie oświaty stanowią w art. 2 ust. 3 i 3b, że system oświaty obejmuje placówki oświatowo wychowawcze oraz placówki artystyczne. Natomiast art. 3 pkt 3 tej ustawy stanowi, że ilekroć w dalszych przepisach jest mowa bez bliższego określenia o placówce, to należy przez to rozumieć jednostki organizacyjne wymienione, między innymi, w art. 2 pkt. 3 i 3b jak się wydaje Sąd Apelacyjny stoi na stanowisku, że sporny okres zatrudnienia ubezpieczonej w P. był zatrudnieniem w placówce kształcenia artystycznego.

Mając powyższe na uwadze należy stwierdzić, że z zestawienia powyższych przepisów wynika, że P. jako placówka kształcenia artystycznego nie została wyłączona z zakresu przedmiotowego art. 1 Karty Nauczyciela przez ustawę nowelizującą z 18 lutego 2000 roku. Na tej podstawie należy stwierdzić, że nauczyciele zatrudnieni w tego typu placówkach mieli prawo do emerytury na podstawie art. 88 Karty, które zachowali także po dniu 5 kwietnia 2000 r.

Należy również stwierdzić, że z ustaleń faktycznych wynika, iż P. był publiczną samorządową placówką oświatowo-wychowawczą. Gdyby natomiast była to placówka niepubliczna to, zgodnie z art. 91b ust. 2 pkt 2, art. 88 Karty nie miałby zastosowania. Jednak w związku z tym należy także pamiętać, że zgodnie z orzeczeniem Trybunału Konstytucyjnego z dnia 8 września 2005 r., P 17/04 (OTK-A 2005, nr 8, poz. 90) przepisy art. 91b ust. 2 pkt 2 i pkt 4 karty Nauczyciela wyłączające stosowanie art. 88 tej ustawy w stosunku do nauczyciela

zatrudnionego w placówce niepublicznej w wymiarze co najmniej $\frac{1}{2}$ obowiązującego wymiaru zajęć są niezgodne z art. 32 ust. 1 a przez to z nakazem urzeczywistniania zasad sprawiedliwości społecznej wyrażonym w art. 2 Konstytucji RP.

Na podstawie powyższego należy więc stwierdzić, że ubezpieczona zachowała prawo do emerytury nauczycielskiej z art. 88 Karty Nauczyciela na dzień złożenia wniosku.

Odnosząc się do zarzutu naruszenia art. 6 ust. 1 ustawy nowelizującej z 18 lutego 2000 r. należy stwierdzić, że przepis ten nie ma zastosowania do osób mających, zgodnie z art. 1 Karty Nauczyciela, status nauczyciela zatrudnionego w samorządowych placówkach publicznych zarówno w okresach spornych przed 5 kwietnia 2000 r., jak i będących nauczycielami w chwili składania wniosku o emeryturę na podstawie art. 88 tej ustawy. W wyrok Sądu Najwyższego z dnia 12 marca 2013 r., I UK 576/12 (LEX nr 1383253) wyraźnie stwierdzono, że przepis art. 6 ust. 1 pkt 2 dotyczy nauczycieli zatrudnionych w dniu wejścia w życie ustawy zmieniającej w niepublicznych placówkach artystycznych. Zatrudnienie ubezpieczonej nie mieści się także w zakresie przepisów art. 6 ust. 1 i 3 tej ustawy.

Tak więc jedynie uzupełniając należy dodać, że przepis art. 6 ustawy zmieniającej nie powinien być wykładany w taki sposób, który uniemożliwi zaliczenie do stażu nauczycielskiego okresów wykonywania pracy, które niewątpliwie miały i mają nadal charakter nauczycielski. Przepis powyższy jest niewątpliwie sformułowany w bardzo niejasny sposób, co wywołuje podstawowe wątpliwości. Jego cel nie może jednak polegać na pozbawieniu zaliczalności wcześniejszego stażu pracy jako pracy nauczycielskiej takich osób jak ubezpieczona. Taka interpretacja tego przepisu wydaje się być także sprzeczna z podstawowymi (konstytucyjnymi) zasadami państwa prawa.

Ostatecznie należy więc stwierdzić, że sporny okres pracy ubezpieczonej w P. powinien być zaliczony do stażu o charakterze nauczycielskim, czemu nie stoi na przeszkodzie treść art. 6 ustawy zmieniającej Karty Nauczyciela z 2000 roku.

Z tych względów orzeczono na podstawie 398¹⁵ § 1 k.p.c. orzeczono jak w sentencji wyroku.

R. G.

